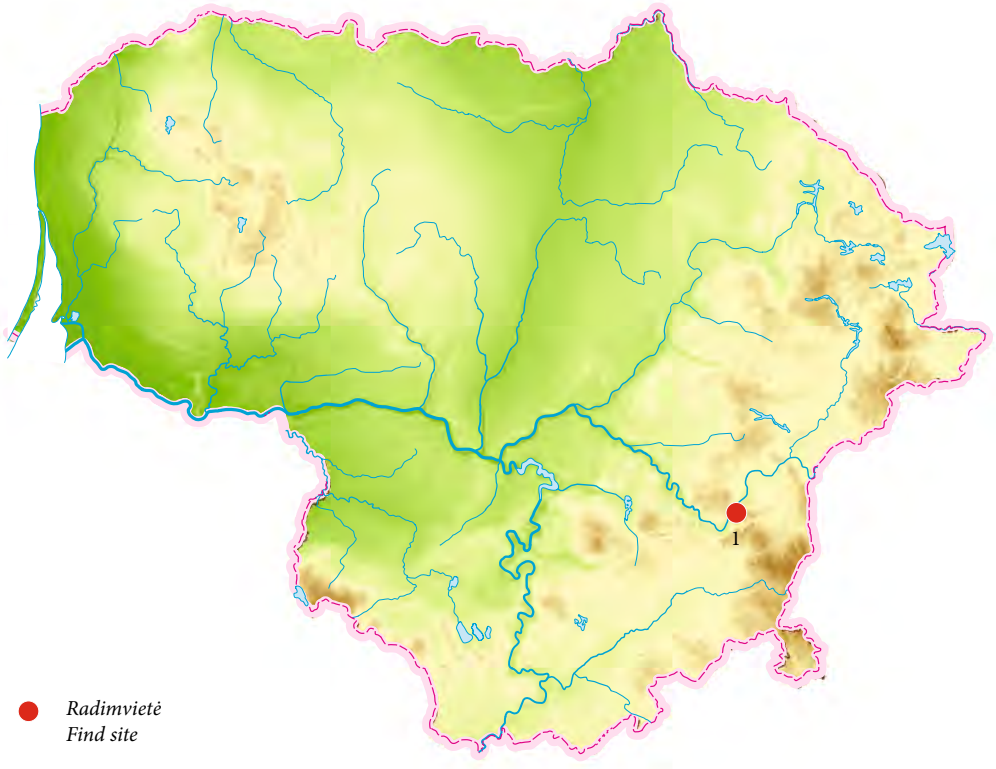
XIV. Numizmatika
Numismatics

● *Radimvietė*
Find site

1. Vilnius

Eduardas Remecas

Du monetų kompleksai iš Vilniaus

2022 m. atliekant archeologinius tyrimus Vilniuje aptikti 2 monetų kompleksai.

Vykdant archeologinius žvalgymus (D. Jovaišas) Vilniuje, **Vilniaus g. 37** (žr. p. 385), šurfe 1 15 cm gylyje po betoninėmis grindimis buvo aptiktos 5 auksinės monetos. Jos buvo paslėptos apie 20 cm skersmens įkastoje duobutėje. Požymių, kad monetos būtų į ką nors įdėtos ar suvyniotos, neužfiksuota. Rastos monetos buvo Nyderlandų karalystės 1836 ir 1849 m. dukatai. Keturios iš šių monetų (visos 1849 m.) buvo nukaldintos Rusijos imperijoje, Sankt Peterburgo monetų kalykloje. Tokios monetos buvo kaldintos nelegaliai, siekiant finansuoti Rusijos kariuomenę ar valdininkus, tarnavusius pasienio zonose. XIX a. viduryje šios monetos imtos naudoti ir Rusijos vidaus pinigų apyvartoje. Jų vertė buvo 2 rubliai 93 kapeikos, o nuo 1897 m. jos išpirktos po 4,41 rublio. Sankt Peterburgo monetų kalykloje Nyderlandų dukatai su 1849 m. data buvo kaldinti ne vienus metus. Jie kaldinti iki 1867 m., tad jų nukaldinta daugiausia – per 4,3 mln. vienetų.

Iki tol, kol buvo rastas šis monetų kompleksas, apie XIX a. vidurio dukatų radinius Lietuvoje duomenų neturėjome. Tad tai pirmieji, oficialiai patvirtinti šio laikotarpio ir pirmieji Rusijoje kaldintų Nyderlandų dukatų radiniai Lietuvoje. Dėl ilgo monetų kaldinimo laiko rasto komplekso paslėpimo datą nustatyti keblu. Monetos galėjo būti paslėptos tiek apie 1854 m. prasidėjus Krymo karui ir dėl to kilus finansinei krizei, tiek apie 1863 m. įvykus sukilimui. XIX a. viduryje šios monetos buvo labai didelės vertės. Už paslėptą pinigų sumą buvo galima įsigyti darbinį jautį ar arklį.

Vilniaus g. 37 (1849/2022) monetų komplekso sudėtis:

1. Nyderlandai. Dukatas. 1836 m. Masė 3,466 g.
2. Nyderlandai. Dukatas. 1849 m. Sankt Peterburgo monetų kalykla. Masė 3,501 g.
3. Nyderlandai. Dukatas. 1849 m. Sankt Peterburgo monetų kalykla. Masė 3,491 g.
4. Nyderlandai. Dukatas. 1849 m. Sankt Peterburgo monetų kalykla. Masė 3,481 g.
5. Nyderlandai. Dukatas. 1849 m. Sankt Peterburgo monetų kalykla. Masė 3,473 g.

Antrasis monetų kompleksas buvo rastas **Žiupronių g. 7, 9** (D. Vaičiūnienė) (žr. p. 422). Čia iš viso rasta apie 850 vienetų monetų. Dalis šių radinių buvo iš nedidelių monetų kompleksų – piniginių turinių. Didžiausią jų sudarė 19 vienetų monetų, datuojamų XVI a. Monetos buvo sulipusios į stulpelį, o prie vienos iš jų išliko prilipusio audinio fragmentas. Tad galima manyti, kad monetos buvo įdėtos į neišlikusio drabužio kišenę arba medžiaginį kapšelį. Monetos rastos 1,2 m gylyje netaisyklingo apskritimo 2,8 m skersmens ūkinėje (šiukšlių) duobėje, kurios gylis siekė 2,8 m. Duobė aptikta tiriant perkasą 18 ir į ją patenkančio objekto 9/2 dalį. Duobės grunto užpilde buvo aptikta ir įvairių kitų radinių, datuojamų XVI–XVII a.

Rastą nedidelį kompleksą sudarė Lenkijos Karalystės, LDK ir Prūsijos kunigaikštystės 3 skirtingų nominalų monetos. Vėlyviausia moneta kaldinta 1565 m. Savo sudėtimi monetų kompleksas išsiskiria iš daugelio kitų, rastų Lietuvoje. Įprastai lobiuose dominuoja pusės grašio nominalo monetos, bet šiame komplekse šio nominalo monetų rasta tik 6. Daugiausia komplekse rasta grašių (11 vienetų). Tarp grašių, kaip įprasta, dominuoja prūsiškos Albrechto

(1525–1568) monetos (7 vienetai). Taip pat rasta po vieną Zigmanto I (1506–1548) grašį, kaldintą Gdanske, Krokuvoje (Lenkijos) ir Torunėje (Prūsijos). Šių monetų bendras kiekis LDK pinigų apyvartoje visada buvo mažesnis nei Prūsijos grašių. Komplekse rastas ir dar vienas grašis (lenkiškos pėdos), kaldintas Žygimanto II Augusto (1548–1572) Vilniuje 1547 m. Šio valdovo lenkiškos pėdos grašių Lietuvoje buvo rasta tik 14 vienetų 6 lobiuose (Dadotkų, Telšių r., ir Labūnavos, Kėdainių r., po 4 vienetus; Matelių, Molėtų r., – 3 vienetai; Vanagų, Trakų r., Varvalių, Kelmės r., ir Mozūriškių, Vilniaus r., – po 1). Monetų su 1547 m. data buvo rastos vos 4. Rastas monetų kompleksas įdomus ir dėl dar vieno monetos radinio. Komplekse buvo dvi Žygimanto II Augusto 3 grašių vertės monetos, o viena jų 1565 m. su lotyniška sentencija. Tokios monetos kolekcijose ir muziejų rinkiniuose nėra labai retos, bet Lietuvoje rastuose lobiuose jų buvo aptikta tik 12 vienetų 6 lobiuose (Šventininkų, Trakų r., – 5 vienetai; Dadotkų – 3 vienetai; Senasalio, Vilniaus r., Sikariškių, Molėtų r., Ūdrijos, Alytaus r., ir Vilniaus, L. Stuokos-Gucevičiaus gatvės, – po 1).

Monetų komplekso sudėtis (be denarų ir su mažu pusgrašių kiekiu) rodo, kad tai turėjo būti pasiturinčio asmens pinigai. Iš to, kad komplekse nėra 1566–1570 m. kaldintų monetų, galima būtų daryti išvadą, kad juo paskutinį kartą naudotasi apie 1565–1566 m. Bendra rasto komplekso vertė siekia beveik 20 grašių, o tai galėjo prilygti pameistrio savaitės uždarbiui.

Žiupronių g. 7 (1565/2022) monetų komplekso sudėtis:

1. Gdanskas. Zigmantas I. Grašis. 15... m. apdilusi.
2. Lenkija. Jonas I Albrechtas (1492–1501). ½ grašio. Be datos. apdilusi, išlūžusi.
3. Lenkija. Jonas I Albrechtas. ½ grašio. Be datos, apdilusi, nulūžusi, ½ monetos.
4. Lenkija. Zigmantas I. ½ grašio. 1507 m. apdilusi.
5. Lenkija. Zigmantas I. Grašis. 1527 m. apdilusi.
6. LDK. Žygimantas II Augustas. ½ grašio. 1560 m. apdilusi.
7. LDK. Žygimantas II Augustas. ½ grašio. 1561 m. apdilusi.
8. LDK. Žygimantas II Augustas. ½ grašio. 1564 m. apdilusi.
9. LDK. Žygimantas II Augustas. Grašis. 1547 m. apdilusi, averse su audeklu.
10. LDK. Žygimantas II Augustas. 3 grašiai. 1564 m. apdilusi.
11. LDK. Žygimantas II Augustas. 3 grašiai. 1565 m. (su sentencija). Apdilusi.
12. Prūsija. Zigmantas I. Grašis. 1534 m. apdilusi.
13. Prūsija. Albrechtas. Grašis. 1534 m. apdilusi.
14. Prūsija. Albrechtas. Grašis. 1539 m. apdilusi.
15. Prūsija. Albrechtas. Grašis. 1541 m. apdilusi.
16. Prūsija. Albrechtas. Grašis. 1545 m. apdilusi, išlūžusi.
17. Prūsija. Albrechtas. Grašis. 1545 m. apdilusi, aplūžusi.
18. Prūsija. Albrechtas. Grašis. 154... m. apdilusi.
19. Prūsija. Albrechtas. Grašis. 15... m. apdilusi.

Abu monetų kompleksai perduoti LNM.

Two Sets of Coins from Vilnius

In 2022, archaeological excavations in Vilnius unearthed two interesting sets of coins. The first was found buried in a small hole at 37 Vilniaus St, and comprised five gold Dutch ducats from the mid-19th century, as indicated by the date on four of these coins – 1849. The coins were made at the St Petersburg mint in 1849–1867.

The second set of coins was found in a 17th-century storage pit at the land plot of 7 Žiuproniai St. It consisted of 19 individual 16th-century coins glued together in the shape of a column, with a piece of fabric stuck on the side. The set contained coins of three different denominations: half-grosz, grosz, and 3-grosz. The latest of the identified coins in the set was dated to 1565. The set also contained a rare example of a 1547 coin of the Grand Duchy of Lithuania minted to the Polish weight standard and a 3-grosz coin with a Latin inscription from 1565.